

İSTANBUL BAROSU ENGELLİ HAKLARI MERKEZİ İÇTİHAT BÜLTENİ

Av. Elif Başak Dereci - Av. Mert Önal

Editörün Notları

AVUKAT ELİF BAŞAK DERECİ

Herkese Merhaba!

İstanbul Barosu Engelli Hakları Merkezi Ayrımcılıkla Mücadele Alt Komisyonu olarak düzenlediğimiz dokuzuncu içtihat bülteni ile karşınızdayız. Bu sayımızda dört adet Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ("TIHEK") kararını inceleyeceğiz.

Kararların, bilhassa engelli / sakat bireylerin hak ihlallerine karşı izlenebilecek yollar açısından emsal olmasını ve başvuruculara yol göstermesini umuyoruz.

İçindekiler:

- Editörün Notları 1
- TIHEK: 2024/116 2 sayılı Kararı
- TIHEK: 2024/403 3 sayılı Kararı
- TIHEK: 2024/404 4 sayılı Kararı
- TIHEK: 2024/480 5 sayılı Kararı

TİHEK: 2024 / 116 sayılı Kararı

Başvuru, başvuranın engelli raporunun olmasına rağmen, gireceği sınavda kendisine engelli ek puanının verilmemesi ve söz konusu ek puanının verileceği durumların nesnel kriterlere bağlanmaması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

DEĞERLENDİRME

TİHEK, makul düzenlemenin, engellilerin temel hak ve özgürlüklerini tam olarak ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz olmayan veya aşırı yük getirmeyen, gerekli ve uygun düzenlemeler olarak ifade edildiğini vurgulamıştır. TİHEK'e göre; somut olayda, başvuranın idareye başvurusu öncesinde içerisinde bulunduğu halin engellilik durumuna uygun olup olmadığının, ilgili idarenin başvuran tarafından bilgilendirilip bilgilendirilmediğinin, başvuranın ihtiyacı olan düzenlemenin idare açısından mali imkânlar nispetinde olup olmadığının ve başvuranın talebinin ölçülülük, gereklilik ve uygunluk kriterlerine uygunluğunun tespit edilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak Kurul, söz konusu makul düzenleme talebinin idarenin üzerinde herhangi bir mali yük oluşturmadığını ve sosyal devlet ilkesi gereğince hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin sağlanması ile idare tarafından gerçekleştirilecek makul düzenlemenin kamunun yararına olacağına anlaşılmaya talebin amaca uygun, gerekli ve ölçülü olduğunu belirtmiştir. Başvuranın engelli ek puanının verileceği durumların nesnel kriterlere bağlanması talebine ilişkin makul düzenleme yapma ilkesine aykırı hareket edilmesi nedeniyle engellilik temelinde **ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine** kanaat etmiştir.

TİHEK: 2024 / 403 sayılı Kararı

Başvuru, bir banka tarafından, başvuranın görme engelli olması sebebiyle banka şubesinde tek başına işlem yapamayacağını bildirmesinin ve internet bankacılığı/mobil bankacılık işlemlerinin kısıtlanmasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

DEĞERLENDİRME

Erişilebilirlik hakkının koşulsuz olduğunu belirten TİHEK'e göre; bankanın, erişilebilirlik standartlarını tam anlamıyla yerine getirmediği ve bazı hizmetlerde görme engelli bireyleri dezavantajlı duruma soktuğu anlaşılmıştır. TİHEK'e göre; başvuru sahibinin yalnızca çağrı merkezi üzerinden hizmet alması gerektiğine dair yapılan yönlendirme, ayrımcılık teşkil etmektedir.

TİHEK, internet bankacılığı ve mobil bankacılık uygulamalarındaki birçok alanın ekran okuyucu programlarla okunamadığı ve bir başkasının yardımına ihtiyaç duyulduğu yönündeki iddia açısından, başvuranın internet bankacılığı ve mobil bankacılık uygulamalarında erişilebilir olmadığını belirttiği alanlara ilişkin görselleri sunduğunu; muhatap bankanın ise internet bankacılığı ve mobil bankacılık uygulamalarının erişilebilirlik standartlarına uygun olduğunu ispatlayamadığından sebeple, **engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği** kanaatine varmıştır.

TİHEK: 2024 / 404 sayılı Kararı

Başvuru, başvuranın engelli bireylere tanınan indirimli bilet uygulamasından faydalandırılmaması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

DEĞERLENDİRME

TİHEK, engellilerin toplumsal hayata eşit katılımını sağlamak için pozitif ayrımcılık uygulamalarının etkin ve eksiksiz bir şekilde yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamış ve otobüs ile şehirlerarası ulaşımda engelli yolculara sunulan indirimli bilet alma hakkının, belirli oranda engeli bulunan bireylere, belirli yolcu kapasitesinin üzerinde olmak koşuluyla, ilgili mevzuat çerçevesinde pozitif ayrımcılık uygulaması olarak sunulduğunu ifade etmiştir.

TİHEK, başvuranın iddialarını destekleyen yeterli kanıt sunduğunu ve bu nedenle ayrımcılık yapmadığını ispat etme yükümlülüğünün muhatap şirkette olduğunu ancak şirketin engelli bireylere pozitif ayrımcılık sağlama yükümlülüğünü yerine getirmediğini ve bu nedenle ayrımcı bir tutum sergilediğini belirtmiştir.

Sonuç olarak TİHEK, muhatap şirketten bilet alan başvuranın engelli indiriminden faydalandırılmamasının **engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal ettiği** kanaatine varmıştır.

TİHEK: 2024 / 480 sayılı Kararı

Başvuru, %46 oranında engelli olan başvuranın T.C. Devlet Demiryolları Taşımacılık A.Ş. ("TCDD") tarafından sunulan yüksek hızlı tren ulaşım hizmetinden yararlanma imkanının sınırlandırıldığı ve bu durumun engellilik temelinde ayrımcılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

DEĞERLENDİRME

TİHEK, engelli bireylerin topluma tam katılımının sağlanması ve onların toplumun diğer kesimleriyle eşit şekilde temel haklardan yararlanması için hayata geçirilen politika, düzenleme ve uygulamaların temelde eşitliğin sağlanmasına hizmet ettiğinin altını çizerek, engellilerin toplumsal hayata eşit bir şekilde tam ve etkin katılımlarını sağlamaya yönelik uygulamalar hayata geçirilirken, uygulayıcıların üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmelerinin büyük önem taşıdığını belirtmiştir.

TİHEK, TCDD'nin engellilere tanınan ücretsiz seyahat hakkının kötüye kullanımı önlemek amacıyla uyguladığı 180 günlük kısıtlamayı, ayrımcılık yasağını ihlal eden ölçüsüz bir uygulama olarak değerlendirmiştir. Kurum, bu kısıtlamanın kamu zararını önlemek ve hizmetin adil şekilde sunulmasını sağlamak gibi meşru bir amaca dayanmakla birlikte, kullanılan yöntemin engelli bireylerin haklarını aşırı şekilde kısıtladığını belirtmiştir.

TİHEK, kamu zararını önlemek için alternatif ve daha az sınırlayıcı tedbirlerin alınabileceğini vurgulayarak, 180 günlük sürenin hem orantısız hem de engelli bireylerin toplumsal yaşama eşit katılımını engelleyen bir düzenleme olduğunu ifade etmiştir. Bu sebeplerden ötürü Kurul, TCDD'nin uygulamasının engellilik temelinde **ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine** kanaat getirmiş ve TCDD'ye idari para cezası vermiştir.